

LBRIS

We know
books

Coperta: Silvia Colfescu

Ilustrația: *Asasinarea lui Bimbașa Sava de către trupele otomane
în timpul Zaveriei*

Redactor: Miruna Lepuș

Tehnoredactor: Cristina Cantacuzino

PLANETA
BUCUREȘTI

Colecția *Planeta București* este inițiată și coordonată de
SILVIA COLFESCU

Copyright © pentru prezenta antologie,
editura Vremea, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASELLI, DOMENICO

**Măcelărirea bucureștenilor pe vremea lui Chehaia Bei și alte
minunate povestiri din Bucureștii de la începutul veacului al 19-
lea / Domenico Caselli ; pref.: Dan Roșca ; antologie de Miruna
Lepuș ; ed. îngrijită de Silvia Colfescu. - București : Vremea, 2015**
ISBN 978-973-645-673-2

I. Roșca, Dan (pref.)

II. Lepuș, Miruna (antolog.)

III. Colfescu, Silvia (ed.)

821.131.1-31=135.1

Domenico Caselli

**MĂCELĂRIREA BUCUREȘTENILOR
PE VREMEA LUI CHEHAIA BEI**
și alte minunate povestiri
din Bucureștii de la începutul veacului al 19-lea

Prefață de Dan Roșca
Antologie de Miruna Lepuș
Ediție îngrijită de Silvia Colfescu

**EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2015**

Cuprins

Cuvânt înainte. Un italian la București de <i>Dan Roșca</i>	5
Mahalaua Boteanului.....	19
Cel din urmă surugiu bucureștean.....	23
Teatrul domniței Ralu Caragea din mahalaua Popii Dârvaș ..	29
Curtea Domnească de pe Podul Mogoșoaiei.....	35
Când și de cine au fost sădite viile din București	51
În zilele lui Mihnea-Vodă s-au pustiit	
viile din București de n-a rămas o viță.....	56
Viile lui Șerban-Vodă Cantacuzino	61
Viile din dealul Bucureștilor.....	66
Viile din București la începutul veacului al 19-lea	69
Ștefan Vodă Racoviță și satul sfântului Ștefan din București ..	73
Casa lui Bimbașa Sava din Ulița mare care merge la Sârbi ...	77
Bucureștii pe vremea lui Bimbașa Sava	83
Casele fraților Xenocrat din ulița Jitnița.....	88
Mahalaua și Biserica Oltenilor	92
Lupta din jurul bisericii Olteni	96
Bucureștii pe vremea când au venit turcii lui Chehaia-Bei..	100
Măcelărirea bucureștenilor pe vremea lui Chehaia-bei ...	104
Omorârea lui Bimbașa Sava.....	109
Alte mari minunate povestiri	
despre arnăuții din București la 1821	114
Bucureștii pe vremea Zaveriei.....	117
Întâlnirea lui Ipsilanti cu Tudor la chioșcul lui Mavrogheni	121
Bucureștii pe vremea lui Al. Ipsilanti.....	125
Ce s-a petrecut la București după plecarea zavergiilor....	128
Bucureștii pe vremea răscdalei fraților Cuțui.....	133
Tărierea celor trei frați Cuțui la București	137
Târgul Moșilor pe vremea lui Bibescu-Vodă.....	141
Alaiul luminatului hatișerif	144
Ulițele din București la începutul veacului al 19-lea	148
O sută de ani de la călătoria lui Raffet în București	153
Vizita pictorului francez Raffet în București	157

Ce-a văzut un englez la București în 1802	161
Trei pătrare de veac de la întemeierea Arsenalului.....	165
Ale cui erau locurile pe care s-a ridicat	
Arsenalul din București.....	170
Cartea patriarhului Ieremia	175
Puțul Calicilor	178
Curtea Domnească ot Mihai-Vodă	182
Primirea lui Robert Ainslie la Curtea Domnească.....	188
Curtea-arsă.....	193
Bibliografie la prefață.....	201

EDITURA VREMEA

Str. Constantin Daniel,
nr. 14, 010631, sector 1,
București

telefon 021.335.81.31

fax 0378.106.497

e-mail: office@edituravreema.ro

<http://www.edituravreema.ro>

<http://edituravreema.blogspot.com>

Mahalaua Boteanului

Pentru înțelegerea acestui studiu cu privire la mahalaua Boteanului, cititorul este rugat să-și aducă aminte de celălalt studiu publicat în *Gazeta Municipală* nr. 207 în care s-a dat amănunte despre „Drumul la Ferăstrău și mahalaua Brazilor”.

Mahalaua Brazilor a mai fost numită și mahalaua Boteanului.

Pe semne au locuit pe aici sau își au avut niscaiva locuri vrun neam de boieri cu acest nume. Pe vremea lui Leon Vodă trăia în București Nedelco Boteanul. El este cunoscut în istoria Bucureștilor prin acea că s-a luptat cu boierii lui Matei Basarab la mănăstirea lui Pană Vistierul. După ce au fost bătuți boierii lui Matei Basarab, împreună cu acesta, s-au retras peste Olt și s-au închis la mănăstirea Tismana, unde au stat zece zile. Leon Vodă trimite la Tismana pe cumnatul său Banul Boul și pe Nedelco Boteanul.

Întâmplările acestea au fost la leat 1632. Dar ca să spunem că de la acest Nedelco Boteanul ar fi luat *mahalaua Brazilor* numele de Boteanu, ar fi un lucru cam pripit. Lipsa de documente ne oprește să facem această afirmație.

Alți urmași ai acestui neam s-ar putea să fi dat locului numele lor, căci acest neam a avut trei ramuri, una a rămas în Țara Românească, alta a trecut în Moldova și a treia în Rusia, schimbându-și numele în acela de Boteanof.

*

Când locurile de la Livedea Văcăreștilor ajung, mai târziu, în stăpânirea episcopiei Râmnicului Noul-Severin¹, mahalagii de la Boteanu au avut să sufere de pe urma episcopilor acestei eparhii.

În 1782, după cum glăsuiesc actele de la Arhivele Statului, locuitorii din mahalaua Boteanului să jeluiau lui Nicolae Constantin Vodă Caragea că episcopul Filaret a închis o stradă, alipind-o la metohul „Sfinții 40 de mucenici” și a deschis altă stradă în altă parte, zicând: „că acea stradă era pod pe care pururea treceau Doamnele boierilor și obștea la Herăstrău și nu de acum, ci din vechime, că au fost tot slobodă”. Vodă Caragea văzând că locuitorii nu pot dovedi cu nici un hrisov vechimea uliței, hotărăște ca episcopul Filaret să fie lăsat în pace.

Dintre cișmelele boierești ce au ființat în veacul al 18-lea și până pe la începutul veacului al 19-lea în București, vom număra și pe cea a lui Văcărescu din mahalaua Boteanului.

Locotenentul colonel Dim. Papazoglu în amintirile sale tipărite cu numele de *Istoria fundării orașului București*, la fila 133, vorbind de ciuma care a bântuit Bucureștii pe vremea lui Ioan Vodă Caragea (1815), în lista mănăstirilor împrejmuite de zid, unde erau adăpostită lumea ca să nu se molipsească de boală, pune și biserica Boteanu (Brazi). În adevăr, biserica Boteanu până la dărâmare mai păstra de jur împrejurul ei unele rămășițe de zid.

După catagrafia orașului București, făcută la 1798, mahalaua Boteanului avea 39 de case și făcea parte din plasa Podului Mogoșoaiei.

Locuit-a, în 1784, în ulița ce pogora la vale, în mahalaua Brazii, Dumitru Suilgibaș, îngrijitorul cișmelelor bucureștene? Nu știu. Știrea o dă Gion în *Istoria Bucureștilor* la fila 323, dar tot el se contrazice la fila 426, unde spune că mai marele Cișmigiu își avea locuința de vale de Sărindar

Poate că erau mai mulți *Suilgibași* în București și stăteau în diferite mahalale.

*

În mahalaua „Brazilor” avea locuința și neamul Băbenilor. Hrisoavele fac cunoscut, în veacul al 18-lea, pe Mihail Băbeanul, feciorul unui Toma Băbeanu. Acest Mihail Băbeanul a fost „logofăt za taina” adică consilier intim al domnului de pe atunci. Un hrisov al lui Mihail Suțu din 1783 decembrie 1 spune că acest Mihail „a fost logofăt de taină încă din mica vârstă a sa și a slujit Domnilor și țării până la vârsta bătrânilor”.

Mihail Băbeanu, după toată puțința, afară de casele pe care le avea în mahalaua „Brazilor” sau a „Boteanului” mai avea, se vede, și alte locuri dincolo de această mahala, spre apa „Bucureștioara” ce izvora dintr-un eleșteu, care mai târziu se va numi „heleșteul Icoanei”.²

Pe acest loc, pe marginea heleșteului, ridica el o biserică care mai în urmă se va numi biserica *Ceașului David* sau biserica *popii Dima*, iar azi se numește biserica *Icoanei*, după o icoană – așa spuneau mahalagii din partea locului – făcătoare de minuni a prea sfintei și pururea fecioară Maria, icoană tămăduitoare de boli trupesti și sufletești, care se afla la acea biserică.

Mihail Băbeanu mai ridică și o altă biserică, departe de locurile din mahalalele Boteanului și Ceaș David,

² Pe locul acestui lac se află astăzi Grădina Icoanei.

¹ Azi, pe aceste locuri se află Ateneul Român și grădina lui.

spre drumul Vergului, cunoscută azi cu numele de biserica Hagiu.

Spre sfârșitul vieții sale se călugărește și este numit Monahul Mihail. Chipul său este zugrăvit înăuntrul bisericii Icoanei.

La moartea sa lasă averea unui nepot de frate, anume Panait Băbeanu, care era „vel căpitan za lefe-gii”.

Când vom vorbi de mahalaua ceașului David, vom da și alte amănunte despre logofătul de taină care a fost Mihail Băbeanu.

Gazeta Municipală, 2 februarie 1936

Cel din urmă surugiu bucureștean

*Căruța poștei de dimineață,
Din zorii zilei, pe drum era,
Și surugiul cu a sa viață
Pe cai petrece, plesnind striga:...*

În stihurile acestea care au rămas la noi de pomină povestește vestitul între vestiți poetul rus Alexandru Sergheievici Pușchin (1709-1837) căruța, de odinioară, a poștei și pe surugiul ei.

Această căruță de poștă cu caii și surugiii ei a fost una din pricinile mirării călătorilor străini ce au trecut prin țările românești.

În revista franțuzească *l'Illustration* din anul 1848, de care am pomenit adesea în studiile noastre cu privire la Bucureștii de odinioară, s-au publicat de unii pictori franțuzi ca Charles Doussault, Bouquet și alții felurite icoane din viața și traiul bucureștenilor. Unele din ele le-am dat și noi. Aceste icoane sunt însoțite de câteva știri deslușitoare cu privire la întâmplările din acea vreme.

Știrile căpătate de acești artiști de la consulul franțuz din București Adolphe Billecoq spun că grija cea mai de căpetenie a domnitorilor români era aceea cu privire la ocârmuirea drumurilor și a poștei. Acest lucru ne deslușește îndeajuns admirația pe care o inspira oricărui străin iuțeala nemaipomenită cu care mergea căruța poștei în țările românești.

Țăranii români - spun știrile publicate de revista *l'Illustration*, chiar și cei mai nesimțitori devin, pe șea, cei mai îndrăzneți și mai îndemânatici surugii din lume.

De multe ori surugiul, îmbrăcat prost, călărește fără scări și fără șea, pe cai legați cu sfori și cârpe vechi. Trece prin locuri pustii și munți, pe drumuri adeseori neumblate, cu opriri unde - mai puțin fericit decât caii săi - stă nemâncat și neadăpostit. Și totuși nenorocitul călătorește și ajunge la ținta lui.

Își dă bine seama că duce, de veacuri, cărțile și poruncile domnești, cu pecetea domniei, pe care cârmuitoarii județelor, când le vedeau, le sărutau și cu mare smerenie le citeau. De întârzierea sa atârna adeseori viața domnitorului său. De aceea sosea. Și sosea proaspăt și vesel cum a plecat. Și îl mulțumea cea mai mică simbric.

Cel ce scrie aceste rânduri în revista franțuzească mai spune că a călătorit în viața lui peste 40 de mii de poște. Și mărturisește că nicăieri nu se pot găsi „surudgii” atât de buni ca cei moldo-vlahi.

Călătorul cel mai nepăsător, cel mai adâncit în griji, cel mai plictisit era înviorat văzând câtă îndemânare, voie bună, vioiciune, iuțeală desfășoară surugiul moldo-valah.

Mai puțin poetic decât *arrieros* andaluz, surugiul român nu-și culegea cuvintele din cântecele locului, ci suduia și încă în așa fel încât vuiau toate împrejurimile.

Și franțuzul ca să ne dea o dovadă despre acest lucru spune că într-o zi câțiva surugii români aveau cinstea să-l ducă pe mitropolitul (*monseigneur l'archevêque metropolitain*) din București.

Dar caleașca înaltului prelat se împotmolise într-o băltoacă.

Surugii nu puteau să urnească caleașca fără să înjure cum era obiceiul lor și ca să înjure iarăși nu puteau căci aveau în fața lor pe mitropolitul țării.

Ce să facă? S-au gândit să se ducă să caute alți cai de ajutor la depărtări mari. Dar după aceea își luaseră inima în dinți, s-au dus la scara caleștii și mărturisiră mitropolitului încurcătura lor. Și i-au spus că dacă le dă voie să înjure ar ieși numaidecât din încurcătură.

Mitropolitul pricepându-i le spune:

— Fie, fiilor, îmi voi astupa urechile!

Și atunci, sub o ploaie de înjurături a căror tălmăcire liberă, spune francezul, ar fi greu de povestit - și avea dreptate -, caii o luară la goană ca și când ar fi fost go niți de tunete și, din băltoaca în care se împotmolise caleașca mitropolitului, „ea ieși tot atât de biruitoare ca și carul soarelui”.

Cel ce ne dă aceste amănunte în revista *l'Illustration* nu iscălește. Este de netăgăduit că acest necunoscut, pe lângă spiritul său de pătrundere, mai era înzestrat și cu darul povestirii. Cine putea să fie cel care ne cunoștea pe noi atât de bine? Ne dăm cu gândul că acest necunoscut nu poate fi altcineva decât consulul francez din București Adolphe Billecoq.

Un alt călător franțuz care a trecut prin țările noastre pe la începutul veacului al 19-lea și a lăsat o povestire intitulată „La Keruța” ne povestește în chipul următor cum se călătorea în căruța poștei.

Căruța și călătorul sunt pentru surugiu lucruri ce nu erau luate în seamă. El străbate depărtarea fără nici o socoteală. Șanțuri, gropi, puhoie, stufiguri, nimic nu-l sperie, nimic nu-l oprește.

O roată se rupe, căruța șovăie, pierde cumpătul, răstoarnă pe călător, îi rupe coastele și, cu toate acestea, își urmează

drumul, săltând ca o minge. Călătorul geme, cheamă, țipă după ajutor, degeaba! Surugiul n-aude, nu vede. Sosit la stație, numai atunci bagă de seamă că-i lipsește o roată și... călătorul.

Este multă fantezie, multă ironie, dacă voiți, în aceste rânduri ale lui Stanislas Bellanger, cel ce a scris „La Keruța” dar, în ceea ce privește iuțeala căruței poștei, este mult adevăr.

*

În ziua de sâmbătă 13 martie 1926 a încetat din viață, într-o casuță albă și curată din strada Matei Voievod, cel din urmă surugiu bucureștean, Ion Dincă, în vârstă de 127 de ani.

Ion Dincă a avut una din poveștile cele mai interesante. El a fost acela care, suit pe capra trăsorii domnești, a condus, la alaiuri, pe Barbu Știrbei Vodă. După aceea a slujit pe Alexandru Cuza, domnitorul Principatelor Unite. A fost și în slujba Regelui Carol I.

El este acela care se vede călare, în tabloul pictorilor Carol de Szathmári și D. Preziosi, înfățișând pe Vodă Carol străbătând câmpia românească de la Turnu Severin la București.

A fost cel mai cunoscut surugiu de pe vremuri. Fusesse în slujba lui Butculescu, după detronarea lui Cuza, iar când sosi Vodă Carol în țară, l-a adus până la palatul Cotroceni cu opt telegari negri înșirați la trăsură.

Era întâlnit pe ulițele Bucureștilor, îmbrăcat în straiele lui de altă dată, cu harapnicul înfipt în brâu. Trecătorii îl opreau și-l cinsteau ca să-l iscodească cu vorba.

Moș Dincă trezea cu vorba lui caldă și așezată frumoasele vremuri de odinioară, când bunicii noștri

călătoreau în olacurile³ ușoare ale poștei, vremuri pierite pe vecie, din care numai el singur avusese norocul să supraviețuiască.

Se născuse în anul 1799 – după spusele unora – pe vremea lui Alexandru Moruzi Voievod. În lunga-i viață au trecut la domnia țării Românești următorii domni: Mihai Suțu (octombrie 1801-iunie 1802), Alexandru Suțu (iulie-1 septembrie 1802), Constantin Ipsilanti (1 septembrie 1802-august 1806), Alexandru Suțu (august-13 octombrie 1806), Constantin Ipsilanti (octombrie-noiembrie 1806). Ocupația rusească (25 decembrie 1806-28 mai 1812), Ioan Caragea (1812-12 octombrie 1818), Alexandru Suțu (1 noiembrie 1818-18 ianuarie 1821), Scarlat Callimachi (februarie-iunie 1821). A luat parte la revoluția lui Tudor (1821). Ocupația turcească (28 mai 1821-21 iunie 1822), Grigore Ghica (21 iunie 1822-12 iulie 1828). Ocupația rusească (1828-1834), Alexandru Ghica (1834-1842), Gh. Bibescu (1843-1848). Cele 2 guverne provizorii (1848) – și cele 2 căimăcămii (1848), Căimăcămia lui C. Cantacuzino (1848-1849), Barbu Știrbei (1849-1853), Ocupația rusească (1853-1854), Barbu Știrbei (1854-1856), Alexandru Ghica (1856-1858). Căimăcămia (1858-1859), Alexandru Cuza (1859-1866). A văzut regalitatea cu cei 3 regi : Carol, Ferdinand și Mihai cu regența.

Prin 1924 l-am mai văzut pe ulițele Bucureștilor, mișcându-se cu destulă greutate, sprijinit într-o cârjă și un baston. În amintirea vremurilor care, firește, i-au fost scumpe, Dincă Ion purta costumul său de surugiu domnesc și la cingătoare avea harapnicul. Era o rămășiță din alte vremuri. După aceea nu l-am mai zărit, iar

³ Căruță de poștă, poștalion, diligență.

peste doi ani ziarele au vestit trecerea lui din această viață.

Pentru aducerea aminte a celor viitoare neamuri am crezut nimerit să dăm icoana lui Ion Dincă surugiu-l așa cum a fost el cu doi, trei ani înaintea morții sale.

Gazeta Municipală, 8 martie 1936

Teatrul domniței Ralu Caragea din mahalaua Popii Dârvaș

Niculae Filimon, cel ce a scris romanul *Ciocoi Vechi și Noui sau Ce naște din piscă șoareci mănâncă*, spune că în mahalaua numită în vechime *Popa Dârvaș*, iar pe vremea lui *Biserica Albă* după podul Mogoșoaiei, față în față cu casele cele mari ale Deșliului (mai în urmă ale Slătineanului) se afla pe vremea lui Caragea o piață în mijlocul căreia clădise Domnița Ralu, fata lui Caragea, o sală de club care mai târziu se prefăcu în teatru.

Această clădire avea o lungime de 18 stânjeni, iar lățimea de 9 și câteva palme; privită din punctul de vedere al stilului și al altor amănunte arhitectonice, nu arăta nimic înșeninat.

Interiorul clădirii se alcătua dintr-o sală de spectacol și câteva odăi unele la dreapta altele la stânga. Într-una din ele se țineau dulceturi, rachiuri și băuturi răcoritoare pentru public, iar în alta ședeau slugile boierilor în vremea reprezentației.

Sala teatrului avea trei rânduri de loji îmbrăcate cu postav roșu și împodobite cu perdele de chembrică cu ciucuri albi. La dreapta era o sofa îmbrăcată cu catifea roșie pe care ședea Vodă, iar mijlocul sălii era acoperit cu lavite căptușite tot cu postav roșu. Scena se deosebea de restul sălii printr-o perdea pe care era zugrăvit chipul lui Apollo cu lira în mână. Între scenă și public erau muzicanții. Iluminația sălii era însă ciudată. Ea era peste tot iluminată cu lumânări de seu puse în